

*Bartłomiej Jabrzyk, analityk FOR
Warszawa, dnia 9 sierpnia 2023 r.*

Komunikat FOR 17/2023: Powrót do PRL: zakaz fotografowania nie zastąpi profesjonalizmu służb

Synteza:

- Głosami koalicji rządzącej Sejm przyjął ustawę o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw.
- Ustawa, zmieniając ustawę o obronie Ojczyzny, zakłada m.in. powrót znanego z czasów PRL zakazu fotografowania – bardzo szeroko zdefiniowanych – obiektów o znaczeniu strategicznym. Mogą nimi być np. wiadukty, dworce kolejowe, szpitale, nadajniki telefonii komórkowej czy nawet niektóre uczelnie wyższe.
- Wykaz obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa państwa oraz obiektów infrastruktury krytycznej, które mogą zostać objęte zakazem fotografowania, nie jest publicznie dostępny. Obywatel nie będzie miał możliwości ustalić, czy zakaz obejmuje konkretny obiekt.
- Zakaz w tym kształcie nie tylko jest zupełnie nieskuteczny i stanowi znaczną ingerencję w życie obywateli, ale też daje fałszywe poczucie samozadowolenia instytucjom państwa odpowiedzialnym za bezpieczeństwo. Rozwiązania prawne rodem z lat pięćdziesiątych nie są adekwatne do dzisiejszego stanu technologii.

Głosami rządzącej koalicji 7 lipca br. Sejm przyjął ustawę o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw¹. **Opozycja wstrzymała się od głosu**, a jedynym posłem głosującym przeciwko jej przyjęciu był Artur Dziambor². Ustawa trafiła do Senatu, który wniósł poprawki, jednak nie w zakresie, w jakim

¹ Ustawa z dnia 7 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, Tekst ustawy przekazany do Senatu zgodnie z art. 52 regulaminu Sejmu,
[https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/3232_u3/\\$file/3232_u3.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/opinie9.nsf/nazwa/3232_u3/$file/3232_u3.pdf).

² Posiedzenie 78 RP – głosowanie nr 46,
[https://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/78_46/\\$file/78_46_20230707_192118.pdf](https://orka.sejm.gov.pl/Glos9.nsf/nazwa/78_46/$file/78_46_20230707_192118.pdf).

wprowadza ona omawiany zakaz fotografowania³. Ustawa powróciła do Sejmu i została skierowana do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach.

Które obiekty są strategiczne? Nie wiadomo

Projekt nowelizacji przewiduje zakaz fotografowania, filmowania lub utrwalania obrazu:

- obiektów szczególnie ważnych dla bezpieczeństwa państwa lub obronności państwa;
- obiektów resortu obrony narodowej;
- obiektów infrastruktury krytycznej – w przypadku oznaczenia znakiem „zakaz fotografowania”;
- osób i ruchomości znajdujących się w wymienionych wyżej obiektach.

Projekt operuje terminami zdefiniowanymi w rozporządzeniu wydanym na podstawie ustawy o ochronie Ojczyzny (obiekty szczególnie ważne dla bezpieczeństwa państwa) oraz ustawy o zarządzeniu kryzysowym (obiekty infrastruktury krytycznej).

Obiektami szczególnie ważnymi dla bezpieczeństwa państwa mogą być np.:

- magazyny, w tym gazu i ropy, stacje elektroenergetyczne;
- mosty, wiadukty i tunele na drogach i liniach kolejowych o znaczeniu obronnym;
- lotniska;
- obiekty operatorów pocztowych i telekomunikacyjnych;
- obiekty NBP;
- obiekty podległe lub nadzorowane przez Ministra Sprawiedliwości – w tym sądy;
- elektrownie, kopalnie, sieci przesyłowe;
- przedsiębiorstwa wykorzystujące materiały niebezpieczne.

Obiekty infrastruktury krytycznej to np. systemy:

- zaopatrzenia w energię, wodę, żywność;
- łączności i sieci informatyczne;
- finansowe;
- ochrony zdrowia;

³ Sprawozdanie Komisji Ustawodawczej oraz Komisji Praw Człowieka, Praworządności i Petycji Senatu RP z dnia 27 lipca 2023 r., <https://www.senat.gov.pl/download/gfx/senat/pl/senatdruki/13030/druk/1038z.pdf>.

- transportowe.

W tym przypadku również lista obiektów faktycznie wpisanych na listę nie będzie publicznie dostępna. W przypadku obiektów infrastruktury krytycznej – inaczej niż obiektów ważnych ze względu na bezpieczeństwo państwa – niezbędne będzie jednak wywieszenie tabliczki z zakazem fotografowania.

Kary

Fotografowanie lub nagrywanie wyżej wymienionych obiektów ma być wykroczeniem zagrożonym karą **aresztu albo grzywny**. Sąd będzie mógł orzec również przepadek przedmiotów służących do popełnienia wykroczenia, tj. kamer, aparatów fotograficznych, dronów i innego sprzętu, na którym utrwalane czy przechowywane były nagrania.

Absurdalne efekty regulacji

Projektodawca używa w ustawie **wielkich słów**: „strategiczne”, „bezpieczeństwo państwa”, „infrastruktura krytyczna”, „udział w obcym wywiadzie”. **Należy jednak spojrzeć na praktyczne efekty wejścia w życie projektowanych regulacji. Stosowanie nowych przepisów będzie prowadziło do różnego rodzaju absurdów.**

Bardzo łatwo będzie można nieświadomie narazić się nawet na areszt. Wystarczy prowadzenie samochodu z wideorejestratorem po drodze o znaczeniu obronnym – jest pewne, że takimi drogami są np. autostrady wschód-zachód.

Swoistym polem minowym będzie fotografowanie Warszawy. Przy samej alei Niepodległości znajduje się kilkanaście obiektów, których fotografowanie będzie zabronione. Są to nie tylko tak oczywiste obiekty jak siedziby Służby Wywiadu Wojskowego, Służby Kontrwywiadu Wojskowego i Ministerstwa Obrony Narodowej, ale też chociażby **szpitale korzystające z medycznych materiałów promieniotwórczych**, Dworzec Centralny, Wydział Mechaniczny, Energetyki i Lotnictwa Politechniki Warszawskiej, lecarskie przychodnie wojskowe, prokuratura czy Trasa Łazienkowska – ważna arteria wschód-zachód z pobliską przeprawą przez Wisłę o strategicznym przecieź znaczeniu.

Ciekawym przypadkiem jest siedziba Narodowego Banku Polskiego. Od kilku tygodni na budynku NBP znajduje się baner wyjaśniający, jakie – zdaniem Adama Glapińskiego – są przyczyny inflacji⁴. Gdy opisywane przepisy wejdą w życie, wykonanie zdjęcia tego baneru stanie się nielegalne. Budynek NBP są przecież według rozporządzenia obiektami o szczególnym znaczeniu dla bezpieczeństwa państwa.

Nielegalne będzie robienie zdjęć na lotniskach, na poczcie, a także fotografowanie dróg, dworców, tras kolejowych czy szpitali. Nawet zdjęcie budynku, na którym znajduje się maszt nadajnika telefonii komórkowej, będzie mogło wpędzić nas w kłopoty.

Blogerzy i hobbyści na celowniku

W ostatnim czasie dużą popularność zyskują blogerzy opisujący i pokazujący w Internecie kompromitujące luki w zabezpieczeniach obiektów państwowych, w szczególności służb specjalnych. Projektowane zmiany wydają się wycelowane właśnie w nich. Co zrozumiałe, działalność takich osób jest na swój sposób irytująca dla opisywanych instytucji – obnaża często niekompetencję ludzi odpowiedzialnych za ochronę ważnych obiektów. **Łatwym sposobem ukrycia niedoskonałości jest wprowadzenie omawianego zakazu fotografowania.** Jednakże luki w zabezpieczeniach pozostaną obecne i prawdziwy, zdeteminowany szpieg będzie mógł je wykorzystać do pozyskania informacji lub sabotażu.

Przykładów, jak w praktyce działają takie zakazy można szukać w kręgu miłośników kolei. Od kilku miesięcy policja i Straż Ochrony Kolei zabraniają robienia zdjęć pociągów, dworców czy tras kolejowych.⁵ Przepisy jeszcze nie zostały zmienione, a pasjonaci już są ścigani przez służby po nasypach kolejowych jako potencjalni dywersanci⁶.

Podnosi się argument potrzeby ukrycia transportów sprzętu wojskowego na Ukrainę lub ruchów Wojska Polskiego i sojuszników po kraju. Jest to w oczywisty sposób konieczne. Zamiast głęboko ingerować w

⁴ M. Zieliński, P. Wachowiec, *Narodowy Bank Polityczny – na straży partii, a nie pieniądza*, Komunikat 14/2023, Forum Obywatelskiego Rozwoju, 6 lipca 2023, <https://for.org.pl/pl/a/9402,komunikat-for-14/2023-narodowy-bank-polityczny-na-straży-partii-a-nie-pieniądza>.

⁵ J. Madrjas, *Miłośnicy kolei nie mogą już robić zdjęć? Prawo się nie zmieniło*, Rynek Kolejowy, 21 kwietnia 2023, <https://www.rynek-kolejowy.pl/mobile/milosnicy-kolei-nie-moga-juz-robic-zdjec-prawo-sie-nie-zmienilo-113012.html>.

⁶ T. Śliwiński, *Miłośnicy pociągów nie chcą być traktowani jak przestępcy. Co na to służby?*, Tułódz.pl, 13 czerwca 2023, <https://tulodz.pl/polska-i-swiat/milosnicy-pociagow-nie-chca-byc-traktowani-jak-przestepcy-co-na-to-sluzby/FE4HLeTha5AUxtlM1KjS>.

życie ludzi, cofając Polskę w tym zakresie o kilkadziesiąt lat, wystarczy użyć prostszego sposobu – przykryć transportowany sprzęt.

Jako potwierdzenie potrzeby wprowadzenia zakazu fotografowania infrastruktury transportowej jest przywoływane to, że w marcu 2023 roku została w Polsce rozbita siatka szpiegowska obserwująca ruchy sprzętu wojskowego na Ukrainę⁷. Należy jednak zwrócić uwagę, że *modus operandi* szpiegów polegał nie na zakradaniu się z aparatem w okolice torów, lecz na zainstalowaniu systemu zdalnego monitoringu wizyjnego. **Projektowany zakaz fotografowania w żaden sposób nie zapobiegłby instalacji tych urządzeń.**

Zagrożona jawność rozpraw sądowych

Rozporządzenie Rady Ministrów określające obiekty szczególnie ważne ze względu na bezpieczeństwo państwa wymienia m.in. obiekty podległe lub nadzorowane przez Ministra Sprawiedliwości. Takim obiektem jest na przykład sąd. Zakaz rejestrowania rozpraw (odbywających się przecież w budynku sądu) stoi w oczywistej sprzeczności z art. 358 kpk, art. 9¹ kpc i innymi przepisami zezwalającymi na rejestrowanie rozpraw czy posiedzeń. Ustawa nie przewiduje żadnych wyłączeń również dla przedstawicieli mediów. Każdorazowo wymagane będzie uzyskanie zezwolenia w trybie określonym w przyszłości przez Ministra Obrony Narodowej.

Prawo rodem z lat pięćdziesiątych

Uzasadnienie nowelizacji ustawy w zakresie zakazu fotografowania nie wyjaśnia, jakie przesłanki kierowały projektodawcą w trakcie opracowywania ustawy. Zakaz będzie rzekomo „kolejnym działaniem legislacyjnym, które ma wspierać rozpoznawanie i przeciwdziałanie przestępstwa szpiegostwa”⁸. **Tak daleka ingerencja w codzienne życie zwykłych ludzi zasługuje na bardziej wyczerpujące uzasadnienie.** Ze względu na to, że projekt ustawy został wniesiony przez grupę posłów, a nie jest projektem rządowym, Rządowe Centrum Legislacji nie udostępnia projektów aktów wykonawczych do ustawy, w tym przypadku rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej ustalającego procedurę uzyskiwania zgody na fotografowanie. Rodzi to obawy o brak bezstronności organu wydającego zgodę i nierówny dostęp np.

⁷ M. Rachwalska, *Rosyjscy szpiegowie monitorowali transport uzbrojenia na Ukrainę*, Infosecurity24.pl, 16 marca 2023, <https://infosecurity24.pl/sluzby-specjalne/agencia-bezpieczenstwa-wewnetrznego/rosyjscy-szpiegowie-monitorowali-transport-uzbrojenia-na-ukraine>

⁸ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (druk nr 3232), <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/F53D07E65F8EC17AC12589B1003F2A96/%24File/3232.pdf>.

mediów do chronionych nowymi przepisami obiektów. Łatwo wyobrazić sobie sytuację, w której jedynie przychylnie władzy media będą miały możliwość rejestrowania wydarzeń odbywających się w obiektach „strategicznych”.

Policja zyska formalną możliwość zatrzymania urządzeń rejestrujących, których użyto do popełnienia wykroczenia – nie tylko drogi sprzęt fotograficzny, ale też np. telefony czy komputery. Na tych urządzeniach znajdują się dane wrażliwe potencjalnego sprawcy.

Stwarza to więc pokusę nadużywania przepisów projektowanej ustawy w celu dokonywania przeszukań zawartości smartfonów czy laptopów należących do osób będących na celowniku władzy, np. w trakcie protestów. Tym ważniejsze staje się dla obywateli zabezpieczanie danych przechowywanych na urządzeniu oraz przechowywanie części z nich w chmurze. Służby formalnie nie będą mogły uzyskiwać do nich dostępu – stanowiłoby to w dalszym ciągu nielegalne przełamywanie lub obchodzenie zabezpieczeń systemów informatycznych i bezprawne uzyskiwanie informacji, co stanowi czyn z art. 267 kk.

Trzeba też zwrócić uwagę na nieskuteczność proponowanych zakazów. W dobie zwiadu satelitarnego, miniaturyzacji sprzętu nagrywającego, Internetu – a więc i możliwości natychmiastowego przesyłania na drugi koniec świata obrazu w wysokiej rozdzielczości – **zabranianie fotografowania nieruchomości należy uznać za całkowicie nieskuteczne, a wręcz zakrawające o śmieszność.** Projektodawcy najwyraźniej opierają się na złych PRL-owskich wzorcach rodem ze szczytu zimnej wojny. Państwa Układu Warszawskiego, szykując się na „wojnę z imperializmem”, popadły w obsesję tajności. Wiejski przystanek PKS stawał się strategicznym obiektem komunikacyjnym ważnym ze względu na bezpieczeństwo socjalistycznego państwa, a tym samym zabronione było fotografowanie całej okolicy. Dla wszystkich jasne było, że zakazy nie miały na celu wzmocnienia odporności PRL na atak ze strony NATO, lecz ukrycie często tragicznego stanu technicznego infrastruktury.

Podsumowanie

Proponowany zakaz jest nie tylko bezużyteczny w konfrontacji z nowoczesną techniką szpiegowską, lecz także **szkodliwy. Daje fałszywe poczucie bezpieczeństwa i samozadowolenia służbom i instytucjom państwa.** To oczywiste, że nie wszystkie obiekty czy infrastruktura krytyczna powinny być wystawione na widok publiczny. Ale to właśnie na służbach ciąży obowiązek ukrycia i ochrony niektórych działań czy

obiektów. Tabliczka z przekreślonym aparatem jest właśnie tym – tabliczką. Powstrzyma praworządnego obywatela przed zrobieniem selfie, ale nie powstrzyma agenta wrogiego wywiadu czy sabotażysty.

Forum Obywatelskiego Rozwoju

FOR zostało założone w 2007 roku przez prof. Leszka Balcerowicza, aby skutecznie chronić wolność oraz promować prawdę i zdrowy rozsądek w dyskursie publicznym. Naszym celem jest zmiana świadomości Polaków oraz obowiązującego i planowanego prawa w kierunku wolnościowym.

FOR realizuje swoje cele poprzez organizację debat oraz publikację raportów i analiz podejmujących ważne tematy społeczno-gospodarcze, a w szczególności: stan finansów publicznych, sytuację na rynku pracy, wolność gospodarczą, wymiar sprawiedliwości i tworzenie prawa. Z inicjatywy FOR w centrum Warszawy i w Internecie został uruchomiony licznik długu publicznego, który zwraca uwagę na problem rosnącego zadłużenia państwa. Działania FOR to także projekty z zakresu edukacji ekonomicznej oraz udział w kampaniach na rzecz zwiększania frekwencji wyborczej.

Wspieraj nas!

Zdrowy rozsądek oraz wolnościowy punkt widzenia nie obronią się same. Potrzebują zaplanowanego, wytężonego, skutecznego wysiłku oraz Twojego wsparcia.

Jeśli jest Ci bliski porządek społeczny szanujący wolność i obawiasz się nierozsądnych decyzji polityków udających na Twój koszt Świętych Mikołajów, wesprzyj finansowo nasze działania.

Wyślij przelew na konto FOR (w PLN): 68 1090 1883 0000 0001 0689 0629

W sprawie darowizn możesz się skontaktować z:

Kinga Królik - członkini zarządu, kierownik administracyjno-finansowy FOR

tel. 691 908 904

e-mail: kinga.krolik@for.org.pl

Już dziś pomóż nam chronić wolność – obdarz nas swoim wsparciem i zaufaniem.

KONTAKT DO AUTORA

Bartłomiej Jabrzyk

Analitik FOR

e-mail: bartlomiej.jabrzyk@for.org.pl

Fundacja Forum Obywatelskiego Rozwoju – FOR

ul. Ignacego Krasickiego 9A

02-628 Warszawa

tel. 22 628 85 11

e-mail: info@for.org.pl

www.for.org.pl